

SARRERA	1
1. ARGIBIDE GEOLOGIKOAK	5
1.1. TAULA ESTRATIGRAFIKOA	7
1.2. LURRAZALAREN EBOLUZIOA	9
1.3. EUSKAL HERRIKO GEOLOGIA	12
1.3.1. Paleozoikoa	12
1.3.2. Mesozoikoa	12
1.3.3. Zenozoikoa	13
1.3.4. Era Kuarternarioa	14
1.4. GIPUZKOAKO GEOLOGIA	16
1.4.1. Gipuzkoako erliebea	19
1.4.2. Gipuzkoako ibaiak	20
1.5. ZESTOAKO GEOLOGIA	22
1.5.1. Zestoako estratigrafia	22
1.5.2. Zestoako geologia estrukturala	26
1.5.3. Zestoako karst eta haitzuloak	27
1.5.4. Zestoako Beingo sedimentu-tolesturak	32
1.5.5. Iraetako meandroa	32
1.5.6. Zestoako meatzeak eta harrobiak	33
1.5.7. Zestoako ibai, erreka eta iturriak	41
1.6. BIBLIOGRAFIA	45
1.7. GLOSARIOA	46
2. HISTORIAURREA	49
2.1. BEHE PALEOLITOA	52
2.1.1. Olduvay aldia	52
2.1.2. Acheul aldia	52
2.2. ERDI PALEOLITOA	56
2.2.1. Moustier aldia	56
2.3. GOI PALEOLITOA	56
2.3.1. Aurignac-Perigord aldia	56
2.3.2. Gravette aldia	58
2.3.3. Solutre aldia	58
2.3.4. Madeleine aldia	58
2.3.5. Goi Paleolitoko artea	63
2.4. EPIPALEOLITO EDO MESOLITOA	64
2.4.1. Azil aldia	64
2.5. NEOLITOA	65
2.6. METALEN AROA	66

2.6.1. Eneolitoa	66
2.6.2. Brontze Aroa	67
2.6.3. Burdin Aroa	68
2.7. BIGARREN KAPITULUKO OHARRAK	71
3. ANTZINAROA	77
3.1. K.a. II. MENDERA ARTE	79
3.1.1. Euskara eta inguruko hizkuntzak	79
3.1.2. Gipuzkoaren egoera	82
3.2. K.a. II. MENDEA	84
3.2.1. Erromatarren konkistak	84
3.2.2. Erromatarren eragina Gipuzkoan	84
3.3. K.a. I. MENDEA	85
3.3.1. Akitania erromatarren mende	85
3.3.2. Erroma eta baskoiak	86
3.3.3. Kantauriarren eta asturiarren aurkako gerrak	87
3.3.4. Euskaldunen bizimodua	87
3.3.5. Oiasoren sorrera eta Oiaso ingurua	89
3.4. K.o. I. MENDEA	90
3.4.1. Akitaniaren egoera	90
3.4.2. Oiaso	90
3.4.3. Morogi, Menosca, Vesperies	91
3.5. K.o. II. MENDEA	93
3.5.1. Akitania	94
3.5.2. Oiaso, Morogi eta Menosca	94
3.6. K.o. III. MENDEA	96
3.6.1. Antoninoren ibilbidea	96
3.6.2. Menosca	96
3.6.3. Iruña-Veleia	97
3.6.4. Antzinaroko euskara	97
3.6.4.1. Akitaniako inskripzioak	97
3.6.4.2. Pirinioez hegoaldeko inskripzioak	99
3.6.4.3. Euskararen hedadura Antzinaroan	99
3.7. K.o. IV. MENDEA	100
3.7.1. Akitania eta bere Eliza	100
3.7.2. Baskoien lurraldeko egoera	100
3.7.3. Barduliarren egoera	101
3.8. K.o. V. MENDEA	101
3.8.1. Inbasioak Akitanian	101
3.8.2. Inbasioak baskoien lurraldean	102
3.8.3. Inbasioak barduliarren eta karistiarren lurretan	104
3.9. K.o. VI. MENDEA	104
3.9.1. Franko merovingioak Akitanian	104
3.9.2. Baskoiak frankoen eta bisigodoen artean	104
3.9.3. Kristautasunaren hedapena Euskal Herrian	105
3.9.4. Euskararen egoera	106

3.10. K.o. VII. MENDEA	108
3.10.1. Ravennako ezezagun.	108
3.10.2. Baskoniako dukerria	109
3.11. K.o. VIII. MENDEA MUSULMANAK IRITSI ARTE	110
3.12. HIRUGARREN KAPITULUKO OHARRAK	111
4. GOI ERDI AROA	115
4.1. VIII. MENDEA	117
4.1.1. Musulmanen inbasioa	117
4.1.2. Musulmanak eta frankoak Akitanian	118
4.1.3. Orreagako bataila	118
4.1.4. Iruñea erreinurantz	119
4.2. IX. MENDEA	120
4.2.1. Bikingoak euskal lurretan	120
4.2.2. Iruñeko erreinuaren sorrera. Eneko <i>Aritza</i>	121
4.2.3. Iruñeko erreinua eta Asturiaskoa elkarlanean	122
4.2.4. Euskal Herriko elizbarrutiak	123
4.3. X. MENDEA	124
4.3.1. Iruñeko erreinuaren hedapena	124
4.3.2. Euskararen hedapena hegoaldean	125
4.3.3. Elizbarrutiak	126
4.4. XI. MENDEA	127
4.4.1. Euskal lur guztiak Iruñeko erreinuan	127
4.4.2. Gipuzkoaren sorrera	128
4.4.3. Aralar eta Zestoa ingurua	130
4.4.4. Hirietako foruak	134
4.5. LAUGARREN KAPITULUKO OHARRAK	135
5. BEHE ERDI AROA	137
5.1. XII. MENDEA	139
5.1.1. Nafarroako erreinua	139
5.1.2. Ingelesak Akitanian	141
5.1.3. Gipuzkoa	142
5.2. XIII. MENDEA	145
5.2.1. Hiribildu berriak Gipuzkoan	145
5.2.2. Gipuzkoa Nafarroaren eta Gaztelaren artean	148
5.2.3. Gipuzkoako elizak	149
5.2.4. Gaizkileak Gipuzkoa eta Nafarroa arteko mugan	152
5.3. XIV. MENDEA (1379. urtera arte)	153
5.3.1. Hiribildu berri gehiago Gipuzkoan	153
5.3.2. Gipuzkoa erreinu artean	155
5.3.3. Ahaide Nagusiak	159
5.3.4. Ermandadeak eta Batzarrak	164
5.3.5. Tenplarioak	168
5.3.6. Iruñea eta Orreaga Gipuzkoan	171
5.3.7. Burdinolak	175

5.3.8. Nabigazioa	176
5.3.9. Aizarna, Narruondo, Zestoa, Arroa, Iraeta, Akoa eta Bedua. Lehen aipamenak	177
5.4. BOSGARREN KAPITULUKO OHARRAK	181
6. (1380-1390)	187
6.1. 1380. URTEA	189
6.1.1. Bi agiri garrantzitsu	189
6.1.2. Iraeta eta Ahaide Nagusiak	191
6.1.3. Aizarna, Eliza eta beste zenbait	192
6.1.4. Saroiak	194
6.2. 1381. URTEA	195
6.2.1. Iruñeko apezpikua eta Gipuzkoa	195
6.3. 1382. URTEA	196
6.3.1. Nafarroa, Orreaga eta Gipuzkoa	196
6.4. 1383. URTEA	197
6.4.1. Zestoa hiribildu	197
6.4.2. Zestoako harresiak	198
6.4.3. Hiribilduen ezaugarriak	201
6.4.4. Hiribilduko Kontzejua	203
6.5. 1384. URTEA	205
6.5.1. Gipuzkoaren egoera	205
6.5.2. Zestoarentzako lurak	206
6.6. 1385. URTEA	206
6.6.1. Lope Otxoa Olazabalgoa Zestoako auzotar	206
6.6.2. Zestoaren mugak	206
6.6.3. Beste zenbait	210
6.7. 1386. URTEA	210
6.7.1. Lancasterko dukea, eta Nafarroako izurritea	210
6.8. 1387. URTEA	211
6.8.1. Ordiziako Batzar Nagusia	211
6.8.2. Zestoako alkatearen lanak	212
6.8.3. Elizetako patronatuak	212
6.9. 1388. URTEA	212
6.9.1. Oñati eta inguruko jauntxoak	212
6.10. 1389. URTEA	214
6.10.1. Oñatiko jaunaren epaia, eta Joan Beltran Iraeta	214
6.10.2. Orreaga Gipuzkoan	215
6.11. 1390. URTEA	215
6.11.1. Urretxuko Batzarra	215
6.11.2. Ahaide Nagusiak borrokan	216
6.11.3. Orreaga, Zumaia, Deba	217
6.11.4. Apezpikuen eskubideak	217
6.12. SEIGARREN KAPITULUKO OHARRAK	219

7. (1391-1400)	225
7.1. 1391. URTEA	227
7.1.1. Orreaga, Zumaia, Deba eta Itziarrentzako epaia	227
7.1.2. Tolosako Batzarra	228
7.2. 1392. URTEA	230
7.2.1. Zestoako agiriak berretsita	230
7.3. 1393. URTEA	230
7.3.1. Aizarnarrak eskumikaturik	230
7.3.2. Getaria eta Zarautz elkartze bidean	231
7.3.3. Auzia Zumaiarekin	232
7.4. 1394. URTEA	233
7.4.1. Azpeitia eta Aizarnazabalgo elizetako patronatuak	233
7.4.2. Zestoa eta Getaria elkaturik	233
7.4.3. Beste zenbait	234
7.5. 1395. URTEA	235
7.5.1. Errege-zergak, Ahaide Nagusiak, etab.	235
7.6. 1396. URTEA	235
7.6.1. Gonzalo Moro Gipuzkoan korrejidore, eta Anegiren eskualdatzea	235
7.7. 1397. URTEA	236
7.7.1. Gipuzkoako Ordenantzak, etab.	236
7.8. 1398. URTEA	239
7.8.1. Arrasateko Batzarra, eta beste zenbait	239
7.8.2. Zestoako burdinolen eta hiribilduaren arteko auzia	240
7.9. 1399. URTEA	241
7.9.1. Beaingo San Lorenteko epaia	241
7.10. 1400. URTEA	243
7.10.1. Genealogiak, izurritea, nabigazioa, etab.	243
7.11. ZAZPIGARREN KAPITULUKO OHARRAK	246
8. (1401-1410)	249
8.1. 1401. URTEA	251
8.1.1. Nafarrak Pasaian, korrejidorea, izurrite beltza, etab.	251
8.2. 1402. URTEA	253
8.2.1. Azpeitiko Soreasuko patronatua eta Martin Zalba	253
8.3. 1403. URTEA	254
8.3.1. Martin Zalbaren heriotza, Lantzelot Nafarroakoa, etab.	254
8.4. 1404. URTEA	255
8.4.1. Bergarako Batzar Nagusiak, Iruñeko apezpikua, Lasao eta Lili	255
8.5. 1405. URTEA	257
8.5.1. Santa Engrazia, Nafarroako elizbarrutiak, nabigazioa, etab.	257
8.6. 1406. URTEA	258
8.6.1. Gaztelako Enrike III.aren eta Migel Zalbaren heriotza	258
8.7. 1407. URTEA	259
8.7.1. Gaztelako Joan II.aren berrespenak, Iruñeko elizbarrutia,	

eta Gibraltar	259
8.8. 1408. URTEA	260
8.8.1. Iraetako jauna, Zestoako alkatea, Oñatiko jauna, etab.	260
8.9. 1409. URTEA	261
8.9.1. Benedikto XIII.a, Gregorio XII.a eta Alexandro V.a	261
8.10. 1410. URTEA	261
8.10.1. Lantzelot Nafarroakoa, Lasao, Iraeta, Pedro II.a Belez Gebarakoa, etab.	261
8.11. ZORTZIGARREN KAPITULUKO OHARRAK	265
9. (1411-1420)	267
9.1. 1411. URTEA	269
9.1.1. Iraetako eta Oñatiko jauntxoak, Nafarroa eta Gipuzkoa	269
9.2. 1412. URTEA	270
9.2.1. Mugakoen eta Bandoen arteko borrokak, Debako Ordenantzak, etab.	270
9.3. 1413. URTEA	271
9.3.1. Ahaide Nagusien desafioak, eta Azkoitiko Ordenantzak	271
9.4. 1414. URTEA	273
9.4.1. Gosetea, Ahaide Nagusiak, eta Konstantzako Kontzilioa	273
9.5. 1415. URTEA	273
9.5.1. Donostiako Batzar Nagusiak	273
9.5.2. Ahaide Nagusiak, Benedikto XIII.a, etab.	274
9.6. 1416. URTEA	276
9.6.1. Zumaia eta Getaria auzitan	276
9.6.2. Benedikto XIII.a bazter utzirik	277
9.7. 1417. URTEA	277
9.7.1. Azkoitiko Batzar Nagusiak	277
9.7.2. Gasteizko Ermandadea, eta Zismaren amaiera	278
9.7.3. Altzolarasko eta Lasako burdinolak	278
9.8. 1418. URTEA	279
9.8.1. Izurritea, Nafarroako Foru Hobekuntza, etab	279
9.9. 1419. URTEA	279
9.9.1. Nafarroako artzapezpikutegia, Donibane-Lohizune sutan, etab.	279
9.10. 1420. URTEA	281
9.10.1. Ahaide Nagusiak borrokan	281
9.10.2. Zestoako lilitarrak, Iruñeko apezpiku berria, etab.	282
9.11. BEDERATZIGARREN KAPITULUKO OHARRAK	283
10. (1421-1430)	287
10.1. 1421. URTEA	289
10.1.1. Bianaren bi aipamen	289
10.2. 1422. URTEA	289
10.2.1. Uzarraga, Deba, Nafarroa, etab.	289
10.3. 1423. URTEA	290

10.3.1. Altxamendua Leintz bailaran. Iruñeko auzoak elkaturik	290
10.4. 1424. URTEA	291
10.4.1. Nafarroako noblezia	291
10.5. 1425. URTEA	291
10.5.1. Donostiako Kanpoko Ofiziala. Nafarroako erregearen heriotza	291
10.6. 1426. URTEA	293
10.6.1. Getariako Batzar Nagusiak, Arrasateko borrokak eta Iruñeko apezpiku berria	293
10.7. 1427. URTEA	294
10.7.1. Apezpikua lanean, Ahaide Nagusiak desafioka, eta “Hansa” elkarte	294
10.8. 1428. URTEA	295
10.8.1. Nafarroa gerra-giroan	295
10.9. 1429. URTEA	296
10.9.1. Zalgibar konpontzen, Lasturko Milia, itsasontziak gerrarako, etab.	296
10.10. 1430. URTEA	297
10.10.1. Zumaiako hiri-gutuna berretsita, Gaztela eta Nafarroa gerran, etab.	297
10.11. HAMARGARREN KAPITULUKO OHARRAK	298
11. (1431-1440)	301
11.1. 1431. URTEA	303
11.1.1. Gebaratarrak. Granadako gerra	303
11.2. 1432. URTEA	303
11.2.1. Joan Beltran Iraeta merkatari. Basileako Kontzilioa	303
11.3. 1433. URTEA	304
11.3.1. Izurritea Donostian. Legazpiko saroiak	304
11.4. 1434. URTEA	304
11.4.1. Azkoitiko Batzar Nagusiak, Ahaide Nagusiak, eta Arroako kontuak	304
11.5. 1435. URTEA	307
11.5.1. Gipuzkoako Ahaide Nagusiak borrokan. Nafarroako erregea preso	307
11.6. 1436. URTEA	307
11.6.1. Arroako biztanleak, gipuzkoarrak Arroxelan, etab.	307
11.7. 1437. URTEA	309
11.7.1. Altzolarats eta Lasaoko burdinolak. Pedro IV.a Belez Gebarakoa eta Nafarroa	309
11.8. 1438. URTEA	310
11.8.1. Arrasateko ordainagiriak, eta Santxa Perez Iraetakoaren ezkontza	310
11.9. 1439. URTEA	311
11.9.1. Bianako Printzearen ezkontza eta Gipuzkoako Ermandadea	311
11.10. 1440. URTEA	311
11.10.1. Bianako Printzea eta arrebaren ezkontza. Donostia eta	

Durango	311
11.10.2. Zestoarren kontsulta doktoreari, eta Bereterretxe	312
11.11. HAMAİKAGARREN KAPITULUKO OHARRAK	314
12. (1441-1450)	317
12.1. 1441. URTEA	319
12.1.1. Jauntxoek testamentuak, eta Bianako Printzea	319
12.2. 1442. URTEA	319
12.2.1. Heretikoak Durangon, Tolosa eta Gipuzkoa	319
12.3. 1443. URTEA	320
12.3.1. Aiako eliza, Peru Abendaño, eta zestoarrak Durangon	320
12.4. 1444. URTEA	322
12.4.1. Batzarrak Usarragan eta Azpeitian. Getaria, Durango, Gasteiz, eta abar	322
12.4.2. Otxanda Errementariren heriotza	323
12.5. 1445. URTEA	324
12.5.1. Ahaide Nagusien gorabeherak, Olmedoko bataila, Batzarrak Usarragan, etab.	324
12.6. 1446. URTEA	324
12.6.1. Bandoen arteko borrokak. Tolosako Batzar Nagusiak	324
12.7. 1447. URTEA	325
12.7.1. Elgoibarko Batzar Nagusiak, jauntxoek arteko gatazkak, etab.	325
12.8. 1448. URTEA	327
12.8.1. Bandoak borrokan eta Arrasate kiskalita. Itziarko kofradia ...	327
12.9. 1449. URTEA	330
12.9.1. Arrasate erretzearen ondorenak, Ermandade zabala, etab.	330
12.9.2. Lili eskribaua eta Aizarnazabalgo erretore berria	332
12.10. 1450. URTEA	333
12.10.1. Ahaide Nagusiak, Batzar Nagusiak Zestoan, Bianako Printzea, etab.	333
12.11. HAMABIGARREN KAPITULUKO OHARRAK	334
13. (1451-1460)	337
13.1. 1451. URTEA	339
13.1.1. Batzarrak Tolosan, Arrasaten eta Azkoitian, etab.	339
13.2. 1452. URTEA	341
13.2.1. Zestoa eta Errezilgo saroiak	341
13.2.2. Segura, Hernani eta Donostiako Batzarrak, etab.	344
13.3. 1453. URTEA	346
13.3.1. Beltran Iraeta eta Fortun Santxez Iraetakoak	346
13.3.2. Batzarrak Bidanian, Arrasaten, Errenterian eta Ordizian	348
13.4. 1454. URTEA	350
13.4.1. Zestoaren bigarren ordainketa, Batzarrak, etab.	350
13.5. 1455. URTEA	351
13.5.1. Batzarrak Tolosan, Errenterian eta abarren. Ermandadea lanean	351

13.6.	1456. URTEA	354
13.6.1.	Ermandadeko Batzarrak eta Iraeta	354
13.6.2.	Azkoitiko desafioa, zestoarren azken ordainketa, etab.	355
13.7.	1457. URTEA	357
13.7.1.	Enrike IV.a Gipuzkoan. Ahaide Nagusiak erbestaturik	357
13.7.2.	Gipuzkoako Batzarrak eta Ordenantzak	360
13.7.3.	Probintziaren ahalmenak	362
13.8.	1458. URTEA	362
13.8.1.	Araba eta Gipuzkoako Ermandadeak, Batzarrak, etab.	362
13.9.	1459. URTEA	364
13.9.1.	Tolosako Batzar Nagusiak, gebaratarrak, etab.	364
13.10.	1460. URTEA	364
13.10.1.	Erbestetik etxera, Gipuzkoako Batzarrak, eta beste	364
13.11.	HAMAHIRUGARREN KAPITULUKO OHARRAK	366
14.	(1461-1470)	371
14.1.	1461. URTEA	373
14.1.1.	Arreitza Bergaran, gebaratarrak eta Arrasateko Batzarrak, etab.	373
14.1.2.	Antxiturbiko sarioa, Aizarnazabalgo hamarrenak eta Bergarako Batzarrak	374
14.2.	1462. URTEA	375
14.2.1.	Batzarrak Usarragan eta Zestoan	375
14.3.	1463. URTEA	377
14.3.1.	Gipuzkoako eta Arabako Ordenantzak, eta beste	377
14.4.	1464. URTEA	379
14.4.1.	Martin Bañez Artazubiagakoaren heriotza	379
14.5.	1465. URTEA	380
14.5.1.	Debako burdinolak. Arroa, Lili eta Iraetako olak	380
14.6.	1466. URTEA	382
14.6.1.	Batzarrak Usarragan, Donostian eta Azkoitian	382
14.6.2.	Alacha-ko kondea, Lasaoko burdinolak, etab.	383
14.7.	1467. URTEA	386
14.7.1.	Altzolarats, Iraeta eta Oñatiko jaunak	386
14.8.	1468. URTEA	389
14.8.1.	Usarragako Batzarrak, eta Ahaide Nagusiak	389
14.8.2.	Iruñeko apezpikua erahila. Lasaoko amuarrainak	390
14.9.	1469. URTEA	393
14.9.1.	Batzarrak Mutrikun eta Elgoibarren. Getaria, Zumaia, etab.	393
14.10.	1470. URTEA	395
14.10.1.	Martin Gartzia Lasaokoaren ordainketa, eta Gipuzkoako Batzarrak	395
14.10.2.	Aizarnazabal eta Oikia Zestoarekin. Nafarroako gorabeherak	396
14.11.	HAMAL AUGARREN KAPITULUKO OHARRAK	398

15. (1471-1480)	403
15.1. 1471. URTEA	405
15.1.1. Gipuzkoako Batzarrak, Otabartza, Urain, etab.	405
15.2. 1472. URTEA	406
15.2.1. Zestoa Batzar-hiribildu, Debako Aranogibelgo auzia, etab.	406
15.3. 1473. URTEA	408
15.3.1. Usarraga eta foru-baimena, balearen banaketa, etab.	408
15.4. 1474. URTEA	410
15.4.1. Ituna ingelesekin, Etorrako saroia, Gaztelako gerra zibila, etab.	410
15.5. 1475. URTEA	413
15.5.1. Batzarrak eta igorpen-alkatea.	413
15.5.2. Enrike Liliren dohaintza, Etorrako saroia, etab.	414
15.6. 1476. URTEA	416
15.6.1. Kortsarioak, Batzarrak, eta Hondarribiko setioa	416
15.6.2. Erregearen zina, Joan Lopez Lazkanokoa, Pedro Idiakaitz, etab.	419
15.7. 1477. URTEA	420
15.7.1. Zumaiarra Kolonen aurka, eta Gipuzkoako Batzarrak	420
15.7.2. Arroako ezkontza-kontratua, etab	421
15.8. 1478. URTEA	423
15.8.1. Batzarrak, jauntxoak, etab.	423
15.8.2. Inkisizioa, eta itsasoko gorabeherak	424
15.9. 1479. URTEA	425
15.9.1. Zestoa urratsez urrats	425
15.9.2. Batzarrak, errege-erreginak, etab.	434
15.10. 1480. URTEA	435
15.10.1. Joan Alosen auzia, Bedamako burdinola eta zestoarrak auzitegietan.	435
15.10.2. Probintziako Batzarrak eta Ordenantzak, jauntxoen gorabeherak, etab.	438
15.11. HAMABOSGARREN KAPITULUKO OHARRAK	441
 16. (1481-1485)	 447
16.1. 1481. URTEA	449
16.1.1. Batzarrak, Ingalaterra, Ordenantzak, eta Ahaide Nagusiak	449
16.1.2. Aizarnazabalgo erretorea, turkoak, etab.	451
16.2. 1482. URTEA	452
16.2.1. Olazko eta Zestoako Batzarrak	452
16.2.2. Liliko jauna, Legazpi (Urola) ibaiko nabigazioa, etab.	454
16.3. 1483. URTEA	457
16.3.1. Liliko ondasunak	457
16.3.2. Joan Beltran III.a Iraeta eta Joan Intsausti elkarren aurka.	458
16.3.3. Zestoako hiribilduko Ordenantzak.	459
16.3.4. Beduako erreterria	465
16.3.5. Zenbait zestoarren gorabeherak	466
16.3.6. Arroa mugarriztaten	467
16.3.7. Batzar Nagusiak Azpeitian eta Zarautzen	472

16.3.8. Granadako gerra, jauntxoak, etab.	473
16.4. 1484. URTEA	474
16.4.1. Bedamako burdinola	474
16.4.2. Beduako errenteriarentzako epaia	475
16.4.3. Legazpi (edo Urola) ibaiko presak.	476
16.4.4. Zestoa eta Zumaia auzitan, eta zenbait zestoarren gorabeherak.	477
16.4.5. Gipuzkoako Batzarrak	478
16.4.6. Zenbait Ahaide Nagusi, etab.	479
16.5. 1485. URTEA	480
16.5.1. Bedamako auzia	480
16.5.1.1. Lope Martinez Zarauzkoa Zestoako Kontzejuaren aurka	480
16.5.1.2. Bedaman etxea botatzearen ondorioak	483
16.5.2. Joan Beltran III.a Iraetaren heriotza eta ondorioak	487
16.5.3. Joan Intsausti eta Joan Beltran IV.aren arteko auzia	490
16.5.3.1. Aizarnazabalgo auzia Kordoban.	493
16.5.3.2. Joan Intsausti eta Iñigo Ruiz aurrez aurre	495
16.5.4. Martin Urrutiaren eta Maria Potzuetaren ezkontza	497
16.5.5. Zumaiak Aizarnazabal eta Oikia nahi	498
16.5.6. Beltran Altzolaratsen hilketak	498
16.5.7. Legazpi (Urola) ibaiko presak eta konportak	499
16.5.8. Ana Perez Mendiolakoa auzitan.	500
16.5.9. Batzar Nagusiak Zumaian eta Hondarribian	501
16.5.10. Azkoitia, Donostia, Gebara, etab.	501
16.6. HAMASEIGARREN KAPITULUKO OHARRAK	502
17. (1486. urtea)	505
17.1. Legazpi (Urola) ibaiko nabigazioa	507
17.2. Bedamako auzia, mendietatik egurra hartzeko eskubideaz	507
17.3. Bedamako mendietako egurraz emandako behin betiko epaia	509
17.4. Bedamako etxeaz emandako behin betiko epaia	510
17.5. Aizarnazabalgo elizako patronatuaren auzia	512
17.6. Joan Beltran Iraetaren lekukoei egin beharreko galderak	514
17.7. Joan Beltran Iraetaren lekukoen erantzunak	517
17.8. Joan Intsaustiren lekukoei egin beharreko galderak.	531
17.9. Joan Intsaustiren lekukoen erantzunak	534
17.10. Aizarnazabalgo auziaren jarraipena	542
17.11. Aizarnazabal eta Oikia berriz ere Zumaiaren jurisdikziopera	542
17.12. Zestoako Gorostiola eta Agiretako saroiak.	546
17.13. Gipuzkoako Batzar Nagusiak Bergaran, etab.	547
17.14. HAMAZAZPIGARREN KAPITULUKO OHARRAK.	548
18. (1487-1490)	549
18.1. 1487. URTEA	551
18.1.1. Aizarnazabalen Errezusta eta Etxabeko presak zutik	551
18.1.2. Maria Ibañez Altzolaraskoa zorrak kobratu ezinik	552
18.1.3. Batzar Nagusiak Tolosan, Gipuzkoako korrejidorea, etab.	554

18.2.	1488. URTEA	555
18.2.1.	Joan Aizarnaren auzia	555
18.2.2.	Beltran eta Fernando Gebara Joan Lopez Amilibikoaren aurka .	556
18.2.3.	Eskribau berriak Zestoan	558
18.2.4.	Agireta eta Gorostiolako saroiak eta Beltran Ibañez Oñazkoa . .	558
18.2.5.	Joan Beltran IV.a Iraeta eta Joan Intsausti erretorearen arteko auzia	559
18.2.6.	Azkoitiko eta Debako idiakaiztarrak	562
18.2.7.	Gipuzkoako Batzarrak Hernanin, etab.	563
18.3.	1489. URTEA	565
18.3.1.	Joan Beltran IV.aren eta Joan Intsausti erretorearen arteko auzia amaitzear	565
18.3.2.	Martin Saez Martzanakoa (Beduakoa) zorretan	567
18.3.3.	Zumaiaren agiriak Saiaz eta hiribilduaz	569
18.3.4.	Zestoako Kontzejuaren agirien inbentarioa	570
18.3.5.	Zestoako Amabiturrietako errota	571
18.3.6.	Pedro Idiakaitzen eta Debako Kontzejuaren arteko auzia	572
18.3.7.	Gipuzkoako Batzarrak, Domenjonon heriotza, etab	573
18.4.	1490. URTEA	575
18.4.1.	Joan Beltran IV.aren eta Joan Intsaustiren arteko auziaren amaiera	575
18.4.2.	Beduako jaunak eskatutako gutun betearazlea	575
18.4.3.	Martin Zugasti Martin Otxoa Sasiolakoaren zordun	576
18.4.4.	Zestoako Joan Martinez Zabalakoa probestua kondenaturik . . .	577
18.4.5.	Lope Fernandez Zumaiakoa Joan Santxez Beroikakoarekiko zordun	578
18.4.6.	Joan Akertza eta Debako Kontzejuko hauteskundeak	579
18.4.7.	Gipuzkoako Batzarrak, Ermandadea, etab.	579
18.5.	HAMAZORTZIGARREN KAPITULUKO OHARRAK	582
19.	(1491-1495)	585
19.1.	1491. URTEA	587
19.1.1.	Fernando Gebararen Londresko oihalak eta Britainiako kanta . .	587
19.1.2.	Aizarnazabal eta Zumaiaren arteko desadostasunak	588
19.1.3.	Gipuzkoako Batzar Nagusiak, Ordenantzak, etab.	590
19.2.	1492. URTEA	592
19.2.1.	Aizarnazabalgo Joan Intsausti erretorearen eta eliztarren arteko auzia	592
19.2.2.	Maria Joango Arbe eta Domingo Alkiza zestoarrak elkarren aurka	593
19.2.3.	Madalena Fernandez Irarrazabalgoa Anton Arronaren zordun . .	596
19.2.4.	Martin Ezenarro eta Zarauzko parrokiako arazoak	598
19.2.5.	Gipuzkoako Batzarrak, Ordenantzak, eta burdinolatak zergak .	599
19.2.6.	Granadako gerraren amaiera, Kristobal Kolon, Iruñeko apezpikua, etab.	600
19.3.	1493. URTEA	601

19.3.1. Joan Lopez Altzolaraskoaren estutasunak	601
19.3.2. Lasako etxearen Azpeitiko saroiak	605
19.3.3. Joan Lopez Narruondokoa, ontzi-maisua, Baez kortsarioaren aurka	605
19.3.4. Fernando Gebara merkataritzan	607
19.3.5. Otxoa Bedua ontzi-maisua Jacome Domestico genoarraren hartzekodun	608
19.3.6. Joan Alos Amilibikoaren zorra	609
19.3.7. Gipuzkoako Batzarrak, Bizkaiko itsas armada, etab.	610
19.4. 1494. URTEA	612
19.4.1. Joan Lopez Altzolaraskoaren (Bekolakoaren) auziak	612
19.4.2. Fernando Gebara hartzekodun eta zordun	615
19.4.3. Joan Lopez Narruondokoa eta Pedro Baez portugaldarra	619
19.4.4. Joan Beltran Iraetaren agiri bat	619
19.4.5. Ondasunak, oinordetzak eta ezkontzak	621
19.4.6. Gipuzkoako Batzar Bereziak, merioak, etab.	622
19.4.7. Nafarroako apezpikua eta errege-erreginen koroatzea	624
19.5. 1495. URTEA	624
19.5.1. Altzolarats goikoak (jauregikoak) eta behekoak (Bekolakoak) borrokan	624
19.5.2. Joan Urbietta eta Pedro Kortazar Bekolakoekin auzian galtzaile	626
19.5.3. Indo baserrikoen dotea	628
19.5.4. Zestoako San Migel eguneko hauteskundeak	628
19.5.6. Aizarnazabalgo elizako patronatua eztabaidan	629
19.5.7. Beduako haritzak ontzigintzan	630
19.5.8. Endañetako kortsarioa	632
19.5.9. Gipuzkoako Batzar Nagusiak, korrejidorea, eskribauak, etab.	633
19.6. HEMERETZIGARREN KAPITULUKO OHARRAK	635
20. (1496-1500)	639
20.1. 1496. URTEA	641
20.1.1. Aizarnazabalgo Iñigo Eztiola erretorea Pedro Agirreren aurka	641
20.1.2. Fernando Gebara zestoarra Burgosen Errege-kontseiluan	641
20.1.3. Tolosa eta Arrasateko Batzar Nagusiak, Lasao, etab.	642
20.2. 1497. URTEA	644
20.2.1. Anton Arronaren eta anaien Getariako ondasunak	644
20.2.2. Maria Ibañez Altzolaraskoa amama eta tutore	644
20.2.3. Zestoako Fernando Gebara alkatearen auziak	645
20.2.4. San Joan Areitzagaren karabela	650
20.2.5. Aizarnan Kontzeju-etxea egin nahian	650
20.2.6. Gipuzkoako Batzarrak, jauntxoak, etab.	653
20.3. 1498. URTEA	656
20.3.1. Fernando Gebararen auzi luzea	656
20.3.2. Ikazkinak Lasako burdinolarako lanean	661
20.3.3. Iñigo Eztiola eta Lope Altzolarats apaizentzako errege-babesak	662
20.3.4. Beduako jauna Joan Irure upelgilearen hartzekodun	663

20.3.5. Gipuzkoako Batzar Nagusiak eta Bereziak, Ordenantzak, etab. .	663
20.4. 1499. URTEA	665
20.4.1. Fernando Gebararen testamentu-zirriborroa	665
20.4.2. Fernando Gebara eta Zumaiako koinatuen arteko auzia	668
20.4.3. Joan Gartzia Lasakoa eskritura eske	670
20.4.4. Veneziarrek Fernando Leizaolaren itsasontziari egindako eraso	671
20.4.5. Gipuzkoako Batzar Nagusiak, eta beste zenbait gai	671
20.5. 1500. URTEA	673
20.5.1. Pagio baserriaren salmenta	673
20.5.2. Joan Gartzia Lasakoa, Azpeitiko Kontzejua eta Anardiko lurrak	674
20.5.3. Zumaiako Arteaga adingabeen prokuradoreak	675
20.5.4. Batzar Nagusiak Zestoan, eta Gipuzkoako bide eta zubiak	676
20.5.5. Gipuzkoarrak itsasoan, eta beste zenbait gai	678
20.6. HOGEIGARREN KAPITULUKO OHARRAK	681
21. ONOMASTIKAREN IRADOKIZUNAK	685
21.1. HISTORIAURREA	687
21.1.1. “Muru” duten izenak	687
21.1.2. “Ilun” edo “Ilur” duten izenak	687
21.1.3. “Irun” edo “Irur” duten izenak	689
21.1.4. Beste zenbait	691
21.2. ERROMATARREN GARAIA	692
21.2.1. “Ager” taldeko izenak	692
21.2.2. “Gal” duten izenak	692
21.2.3. “Akoa” edo antzeko forma duten izenak	693
21.2.4. “-ona” eta “-ain” amaierako izenak	694
21.2.5. “Albi” duten izenak	695
21.2.6. Beste zenbait	696
21.3. ERDI AROA	698
21.3.1. “Gaztelu” duten izenak	698
21.3.2. “Dorre” duten izenak	700
21.3.3. Beste zenbait	700
21.4. HOGEITA BATGARREN KAPITULUKO OHARRAK	702

AGIRITEGIA

XIV. MENDEKO AGIRIAK: [XIV. m. 1] - [XIV. m. 24] 709

XV. MENDEKO AGIRIAK: [XV. m. 1] - [XV. m. 250] 735

ERANSKINAK

ZESTOAKO ALKATEAK XIV. ETA XV. MENDEETAN 1217

LIBURUKO IRUDIEN OINAK 1221

BESTE ZENBAIT AURKIBIDE

GAIKAKO AURKIBIDEA 1237

AURKIBIDE ONOMASTIKOA 1261

